

De Lijdende Dienaar (3)

Voor de vierde week van de Advent, een derde keer uit de Liederen van de Lijdende Dienaar in vergelijking met het kind Jezus dat geboren wordt.

Aan het woord is de HEER. Hij stelt eerst vragen:

“Ik ben het die jullie troost
Hoe kan je dan bang zijn voor **een sterveling**,
Voor een mensenkind die vergaat als gras?
Hoe kun je de HEER vergeten, die je gemaakt heeft,
Die de hemel heeft uitgespannen
En de aarde gegrondvest?
Hoe kun je je zo laten beheersen door angst:
Voor de toorn van **je belagers**,
Voor hun pogingen je te vernietigen?
Waar blijven **die belagers** met hun toorn?

Weldra wordt *de geketende* bevrijd;
Hij zal niet sterven, niet afdalen in het graf,
Het zal hem aan niets ontbreken.
Ik de HEER, jullie God,
Die de zee opzweept, zodat de golven bruisen,
Wiens naam is HEER van de hemelse machten
ik leg je mijn woorden in de mond
En bescherm je met de schaduw van mijn hand,
Ik die de hemel geplant heb
En de aarde gegrondvest,
Die tegen Sion zeg
“Mijn volk ben jij.”

(Jes. 51,12-16)

We onderscheiden drie protagonisten in dit lied:

- De belagers, die maar stervelingen zijn: de pesters, de spotters de schamperen
- De geketende: de slachtoffers: de gepeste, de uitgelachene
- De HEER in zijn scheppingsalmacht

We gebruiken de sleutel van de eigennamen die een groep aanduiden: de ganse troep belagers, de ganse groep slachtoffers.

De ondergrondse invloed van de gedachten van René Girard heeft bewerkt dat alleen nog een kleine elite zich nog durft bekennen in de troep van belagers. Die beweren dat de werklozen zelf de schuld zijn, dat de migranten profiteurs zijn. Het is “bon ton”, mainstream partij te kiezen voor de slachtoffers.

Maar wat betekent partij kiezen? Is dat een gevoel van medelijden dat verdwijnt als de dauw in de morgen? Is dat tederheid die ons hart vervult bij het kind al zingend “Adeste fideles”? Dan gebeurt er niks met jou. Dan kom je in de bijbelse tekst niet eens voor, tenzij onbewust bij de belagers.

In Tertio schrijft Roger Burggraeve een lezersbrief over ons thema(1), een reactie op een bijdrage over de mis(be)handeling van ouderen in een zorgtehuis.

Ik pak zijn aangeklaagde perversiteit langs Girard op.

Uitgangspunt: wat gebeurt er met ons geweld, met mijn geweld in de maatschappij?

Culturen hebben overleefd dank zij het zondebokmechanisme. De meerderheid werd een ziedende massa en offerde ritueel een menselijk of dierlijk slachtoffer. Bloed moest vloeien om te zuiveren. Jezus ontmaskert, de-construeert definitief dit vals mechanisme.

En nu? Waar kan ik nu met mijn geweld naartoe? Naar het voetbalstadion waar de speler uit OHL Leuven alle geweld op zich getrokken heeft en met vier zondagen schorsing bestraft wordt? Moesten wij als Vlamingen niet zijn partij kiezen tegen Standard? Zulke (voorlopig)uitzonderlijke feiten zijn onvoldoende om het geweld van werkloosheid, belastingdruk op te vangen. Daarom zoeken we naar slachtoffers, ons leven hangt af van slachtoffers. Bij Roger de (mis)behandeling van ouderen in de instellingen... Voor anderen: de slecht opgevoede kinderen, voor anderen: de slachtoffers van het verkeer.

En nu komt de perversiteit! In onze gedachten voelen we mee met de slachtoffers en **beschuldigen de daders**: het falend verplegend personeel, de onbekwaamheid van leerkrachten, de corrupte politie. Onze gevoelens van beschuldiging worden elke avond op TV samengebundeld tot een valse unanimitieit, een algemene verontwaardiging, waarop ter Zake dan inspeelt, mildert of ophitst. Wij projecteren ons geweld nu op de daders. En blijven zelf buiten schot. In zijn brief noemt Roger dit "het slachtoffer-dader syndroom in de culturele mainstream is verschoven van de zondaar naar het slachtoffer" Een leerling van Girard, Cesareo Bandera wijst daarop in zijn laatste studie A Refuge of Lies(2).

Ik nodig je uit de dubbelzinnigheid van je eigen positie uit te klaren met "partij kiezen voor" concreet te maken. Tijdens de familiebijeenkomst rond de eindejaarsfeesten kan je het scenario van de lezing van Jesaja proberen toe te passen. Of ook op de organisatie van het eindejaarsfeest.

Hoe wordt er gereageerd als je over tralies uit de weg zou vertellen? En Maggie, hoe "ligt" die in de familie? En de herdenkingen van de gesneuvelden? Misschien zullen de posities duidelijker worden met die verstande dat de neutraliteit in de bijbel niet bestaat. Een andere toets kan zijn de winnaars en de losers tijdens de maaltijd op te merken? Wie kreeg de aandacht? Wie niet? Wellicht zal het belagen, het schamperen, een beleefde vorm aannemen tenzij de alcohol de tongen losmaakt. Misschien is mis(be)handeling van de ouderen in eigen familie aan de orde.

Partij kiezen is de houding van Jezus navolgen, zijn creatief mededogen. De Samaritaan die in daden weet wat hij voor het slachtoffer kan doen. De vader die weet hoe hij zijn weggelopen zoon kan ontvangen. De drie wijzen die geschenken aanbrengen. Indien ons medelijden een religieus gevoel blijft, is het verdacht. Want echte gevoelens worden uitgebeeld in daden, zo creatief mogelijk.

Daarom zijn wij de viering begonnen met een oproep tot de gemeenschap:

"Vergeet niet dat woord van oudsher
Dat leeggeschud zullen worden **de plundersaars**
Uitgedreven de **stichters van tirannie**.
Maar *de doodgetrapte* zal leven
De arme zal opstaan en nemen
Het land dat hem toebehoort."

De dag dat we dit lied in de gevangenis zullen durven zingen, wetend dat de echte plundersaars en stichters van tirannie er niet opgesloten zitten, zal het Rijk Gods wat dichterbij gekomen zijn.

Patrick Perquy

De Lier, 22 december 2013

- (1) Tertio 723, 18 december 2013, lezersbrieven
- (2) Carlos Bandera, A refuge of lies, Michigan State press, p.60ss.
- (3) Philippe Nemo, La belle mort de l'athéisme moderne, PUF, 2013,p.10